

FORVALTNINGSREVISJON AV
ANSKAFFELSER
MED SPESIELT FOKUS PÅ TEKNISK OG PLAN

RENNESØY KOMMUNE
FEBRUAR 2011

INNHold

Denne rapportens målgrupper er kontrollutvalget, andre folkevalgte, formelt ansvarlige i administrasjonen og utførende fagfolk i administrasjon. Rapporten er et offentlig dokument og skal være tilgjengelig også for media og andre interesserte. Behovene varierer, men her er en leserveiledning med to nivåer for hvor dypt rapporten kan behandles:

1. Innholdsfortegnelsen, sammendraget og rådmannens kommentarer
2. Hovedrapporten med innledning, fakta og vurderinger, samt vedlegg

Innhold	3
Sammendrag	4
Rådmannens kommentar	7
Rapporten	9
1.1 Innledning	10
1.1.1 Formål og problemstillinger	10
1.1.2 Revisjonskriterier og metode.....	11
1.2 Faktabeskrivelse.....	12
1.2.1 Nøkkeltall.....	12
1.2.2 Organisering av innkjøpsfunksjonen	12
1.2.3 Oppfølging av forrige prosjekt om offentlige anskaffelser	12
1.2.4 Regelverk.....	14
1.2.5 Rammeavtaler.....	18
1.2.6 Gjøres det kjøp i strid med kommunens rammeavtaler	21
1.2.7 Er kommunens vare- og tjenestekjøp over terskelverdiene blitt kunngjort?	21
1.2.8 Innkjøp på teknisk og plan spesielt	23
1.2.9 Hvordan er regelverket etterlevd i konkrete, nylig gjennomførte byggeprosjekter?.....	25
1.3 Vurderinger og anbefalinger.....	28
Vedlegg	31

SAMMENDRAG

Bakgrunn og formål

Målsettingen med dette prosjektet har vært å vurdere om Rennesøy kommune har rutiner som sikrer at lov om offentlige anskaffelser overholdes, samt vurdere om det foretas kjøp i strid med lov om offentlige anskaffelser. Gjennomgangen gjøres mot hele kommunen innenfor drift og mot teknisk og plan spesielt, innenfor investeringsregnskapet.

Videre kartlegges det om det er inngått rammeavtaler for de viktigste varer og tjenester i kommunen samt om de rammeavtaler som eksisterer brukes aktivt i innkjøpsarbeidet. Ulike utlysningskrav og dokumentasjonskrav kreves for anskaffelsene over eller under de såkalte terskelverdier. Målet med prosjektet er å rette fokus på områder med forbedringspotensial, ikke å avdekke flest mulig feil eller mangler.

Følgelig har vi undersøkt hvordan kommunen innenfor drift forholder seg til regelverk for offentlige anskaffelser, herunder gjeldende rammeavtaler. Vi har hatt en spesiell gjennomgang av byggeprosjekter innefor teknisk- og plan for å se hvordan disse forholder seg til regelverket for offentlige anskaffelser ved gjennomføring av byggeprosjekter.

Under følger en oppsummering av de enkelte problemstillinger i det vedtatte mandatet:

Hvordan er innkjøpsfunksjonen organisert og hvilke fullmakter og kontroller er etablert? (Skjer innkjøpene på de enkelte avdelingene eller har kommunen en egen innkjøpsavdeling? Skjer innkjøp utenom innkjøpsansvarlig(e)? Hvordan foregår enkle innkjøp der varen er klart definert?)

Stabssjefen har det faglige ansvaret for alle anskaffelser til drift og oppfølging av rammeavtaler. Den enkelte virksomhetsleder er selv ansvarlig for anskaffelser til egen virksomhet. Innkjøp skal skje gjennom inngåtte rammeavtaler, men det kjøpes også varer og tjenester utenom rammeavtalene. Både fordi at rammeavtaler ikke er inngått og fordi at rammeavtaler brytes.

Det er ikke etablert kontroller for å påse at regelverket for offentlige anskaffelser overholdes. Det er ikke egen prosedyre for enkle innkjøp der varen klart er definert. Framgangsmåten kan derfor variere.

Hvordan har kommunen fulgt opp forrige forvaltningsrevisjon mht. internt regelverk, styrking av innkjøpsfunksjonen, og oppfølging av inngåtte rammeavtaler?

Kommunen har gjort flere forbedringer siden forrige innkjøpsprosjekt i 2006, blant annet er det inngått 15 rammeavtaler og kommunen har meldt seg inn i innkjøpsnettverket til Innkjøpsassistanse Vest AS. Kommunen har også lagt fagansvaret for offentlige anskaffelser på stabssjef og det er ansatt ny kommuneadvokat som kan være hjelpelig i forhold til regelverket. Det er imidlertid fremdeles rom for forbedringer. For nærmere oppfølging av prosjektet fra 2006 se pkt 1.2.3.

Teknisk sektor:

Hvordan skjer kjøp av tjenester i tilknytning til regulering? (Bruker kommunen samme leverandør videre i prosjektet dersom leverandøren leverer denne typen tjenester også? Gjelder dette først og fremst byggetjenester?)

En gjennomgang av en rekke prosjekter på teknisk og plan har ikke avdekket utstrakt bruk av eksternt kjøp av tjenester i forbindelse med regulering.

Det er imidlertid avdekket at kjøp av tjenester fra rådgivende ingeniører, konsulenter og arkitekter som blir leid inn tidlig i planleggingsfasen av et bygg, ofte utfører merarbeid slik at grensen for utlysningssplikt og protokoll overskrides uten at konkurranse gjennomføres.

Oppmåling kjøpes iht. rammeavtale - er dette holdbart i forhold til regelverket for anskaffelser?

Oppmåling kan kjøpes i henhold til rammeavtale dersom denne inngås i tråd med regelverket for offentlige anskaffelser. Avtalen til Rennesøy kommune er imidlertid inngått uten noen form for konkurranse eller utlysningen. Kjøp med grunnlag i denne avtalen vil derfor være i strid med gjeldende regelverk. Avtalen bør avvikles og lyses ut gjennom Doffin.

Hvordan er regelverket etterlevd i konkrete, nylig gjennomførte byggeprosjekter?

En gjennomgang av en rekke byggeprosjekter i årene 2007 - 2009 viser stort sett at selve byggeoppdraget lyses ut og at kommunen følger regelverket for offentlige anskaffelser på dette området. Gjennomgangen har imidlertid avdekket at det har skjedd en rekke brudd på regelverket ved anskaffelse av arkitekttjenester og tjenester fra rådgivende ingeniører og konsulenter tidlig i planleggingsfasen av et bygg. Disse tjenestene tildeles ofte uten noen form for konkurranse eller utlysning. Ingeniører kjøper også inn tjenester fra tredjepart uten at disse er utlyst. Ved tildeling av tjenester til tredjepart skal dette være en del av konkurransegrunnlaget og det skal framgå av protokoll hvor mye av et oppdrag som er tildelt tredjepart.

Gitt at det avdekkes mangler i gjennomføringen av anskaffelsesregelverket

Hva vil eventuelt være konsekvensene dersom ikke regelverket etterleves?

Hva er årsakene til at anskaffelsesregelverket eventuelt ikke etterleves og hvordan kan kommunen forbedre sin praktisering av det?

Dersom regelverket ikke etterleves kan en anskaffelse klages inn for Kofa. Kofa kan ilegge overtredelsesgebyr for ulovlige direkte anskaffelser på opp til 15 % av anskaffelsens verdi.

Årsakene til at regelverket ikke overholdes er flere. Det ser ut til at kommunen noen ganger velger enkle og praktiske løsninger tidlig i planfasen av byggeprosjekter, løsninger som ikke alltid er i tråd med regelverket. I tillegg har kommunen etter vår vurdering en feil forståelse av regelverket i forhold til kjøp av tjenester fra tredjepart.

Kommunen kan forbedre sin praksis ved å følge regelverket for offentlige anskaffelser også for tjenester i planfasen, samt ha rutiner som sikrer at kjøp fra tredjepart ikke foregår uten at lov om offentlige anskaffelser følges. Det bør også innføres en standard mal for protokoll i alle anskaffelser slik at en sikrer at alle pliktige pkt kommer med i protokollen.

Anbefalinger

- Kommunen bør styrke sitt arbeid med interne kontrollrutiner for å sikre en betryggende praktisering av lov om offentlige anskaffelser.
Kommunen bør ha ekstra fokus på rutinene for innleie av konsulenter i planleggingsfasen i byggeprosjekter.

- Kommunen bør vurdere om det er mulighet å inngå flere rammeavtaler. For å sikre optimal bruk anbefales det å legge rammeavtalene lett tilgjengelige ut på kommunens intraweb

- Kommunen må føre protokoll fra alle anskaffelsesprosesser i egen regi. De må og se til at dette utarbeides i de tilfeller hvor konsulenter benyttes i anskaffelsesprosessen. Det anbefales at dette gjøres på et fastlagt skjema slik at en sikrer at alle pliktige opplysninger blir nedtegnet.

RÅDMANNENS KOMMENTAR

Følgende kommentar er mottatt fra rådmannen – datert 15.03.2011

Rådmannen opplever rapporten som konstruktiv og nyttig i forhold til at fokus har vært på forbedringsområder. Rådmannen tar til etterretning anbefalingene og opplever disse som klare forbedringspunkt og treffende i forhold til dagens rutiner.

Nedenfor knytter vi noen merknader til det som går frem i rapporten/anbefalingene:

Det utarbeides anbudspapirer og når prosjektene lyses ut på anbud. Kontrakter med utførende firma blir inngått i henhold til innkomne evaluerte anbud. Noen av prosjektene blir utlyst som totalentreprise uten tegninger med kun et romprogram og en forenklet beskrivelse. I andre tilfeller utarbeides tegninger og konsulentbeskrivelser som innlegges i utlysingen av anbudet.

Bruk av arkitekter og konsulenter har variert fra prosjekt til prosjekt. Enkelte av de store skoleprosjektene er videreføring / påbygg eller neste byggetrinn av eksisterende bygg

Det er i disse tilfellene valgt å videreføre arkitektoppgavene til den arkitekten som har tegnet det opprinnelige bygget. Konsulenttjenestene som er en del av byggebeskrivelsen har da blitt administrert av arkitekten. Dette er praktisk i forhold til fremdriften samt for den totale økonomien i prosjektene

I et større byggeprosjekt er det som regel opp til fire fagfelt. Dersom kommunen som byggherre skal lyse ut på anbud konsulenttjenester for disse fire fagfeltene, samt avholde arkitektkonkurranser, fordrer dette utarbeidelse av beskrivelser for alle feltene samt et grundig romprogram og funksjonsprogram. Dette er tidkrevende og vil trolig øke kostnadene på prosjektene

Vi ser at praksisen vi har fulgt i forhold til arkitekter og konsulenter har forbedringspunkter. Dette er drøftet i kommunens faste byggekomite hvor det ble konkludert med at vi for ettertiden bruker arkitektkonkurranser og at konsulenttjenestene som hovedregel inngår i arkitektfaget.

Kommunen er i gang med å utarbeide anbudspapirer angående kjøp av

oppmålingstjenester, slik at disse kjøpene blir i tråd med regelverket for offentlige anskaffelser

Elektronisk-handel vil bli innført i Rennesøy kommune fra juni 2011. Vi vil starte litt forsiktig og gradvis utvide. En kommunal prosjektgruppe er nedsatt, og denne får nødvendig veiledning fra både Direktoratet for forvaltning (Difi) og Innkjøpsassistanse Vest (IAV). E-handelsplattformen blir administrert av (Difi), og er et hjelpemiddel for å oppnå økonomisk gevinst i offentlig sektor, ved mer effektive innkjøp og utnytting av rammeavtaler. For leverandørene er E-handelsplattformen en rasjonaliserende markedskanal mot oppdragsgiver i offentlig sektor. E-handel frigjør ressurser i virksomhetene. Det er også den beste måten å sikre at rammeavtaler blir etterlevde.

Når det gjelder alle inngåtte rammeavtaler – også de som ikke er inngått av IAV - vil disse bli lagt ut på den nye portalen for ansatte så snart denne er satt i drift.

Selv om det i kommunen ikke finnes en egen mal for lovpålagt protokollføring i forbindelse med kjøp av varer og tjenester, ser rådmannen det som formålstjenlig at det blir utarbeidet en slik mal. Like viktig er det at disse protokollene blir journalført og arkivert etter gjeldende regler.

Rådmannen vil aktivt bruke rapporten som grunnlag for videre oppfølging og forbedring av dagens rutiner.

RAPPORTEN

1.1 INNLEDNING

1.1.1 FORMÅL OG PROBLEMSTILLINGER

Med utgangspunkt i plan for forvaltningsrevisjon vedtok Kontrollutvalget 27.03.2009 prosjektet "offentlige anskaffelser på teknisk og plan".

Forrige forvaltningsrevisjon av anskaffelser i Rennesøy ble avsluttet mars 2006. Rapporten påviste manglende kunnskap om og bruk av rammeavtaler, manglende interne retningslinjer for anskaffelser og mangelfull oppfølging av utlysningskravene i lov og forskrift. Det ble anbefalt en generell styrking av innkjøpsfunksjonen i kommunen.

Målsettingen med dette prosjektet har vært å vurdere om det foretas kjøp i strid med lov om offentlige anskaffelser, og om Rennesøy kommune har rutiner som sikrer at loven overholdes.

Prosjektet skal gjennomgå kommunens etterlevelse av lov og forskrift om offentlige anskaffelser med særlig vekt på avdeling for tekniske tjenester og plan. Tekniske tjenester og plan gjennomfører alle større byggeprosjekter i kommunen.

Ut i fra ovenstående bakgrunn og formål vil prosjektet kartlegge og vurdere følgende konkrete problemstillinger:

- Om gjennomføring av innkjøp i Rennesøy kommune:
 - Hvordan er innkjøpsfunksjonen organisert og hvilke fullmakter og kontroller er etablert? (Skjer innkjøpene på de enkelte avdelingene eller har kommunen en egen innkjøpsavdeling? Skjer innkjøp utenom innkjøpsansvarlig(e)? Hvordan foregår enkle innkjøp der varen er klart definert?)
 - Hvordan har kommunen fulgt opp forrige forvaltningsrevisjon mht. internt regelverk, styrking av innkjøpsfunksjonen, og oppfølging av inngåtte rammeavtaler?
- Teknisk sektor:
 - Hvordan skjer kjøp av tjenester i tilknytning til regulering? (Bruker kommunen samme leverandør videre i prosjektet dersom leverandøren leverer denne typen tjenester også? Gjelder dette først og fremst byggetjenester?)
 - Oppmåling kjøpes iht. rammeavtale - er dette holdbart i forhold til regelverket for anskaffelser?
- Hvordan er regelverket etterlevd i konkrete, nylig gjennomførte byggeprosjekter?
- Gitt at det avdekkes mangler i gjennomføringen av anskaffelsesregelverket

- Hva vil eventuelt være konsekvensene dersom ikke regelverket etterleves?
- Hva er årsakene til at anskaffelsesregelverket eventuelt ikke etterleves og hvordan kan kommunen forbedre sin praktisering av det?

1.1.2 REVISJONSKRITERIER OG METODE

Revisjonskriteriene er krav eller forventninger som brukes for å vurdere funnene i undersøkelsene. Revisjonskriteriene skal være begrunnet i, eller utledet av, autoritative kilder innenfor det reviderte området, f.eks. lovverk og politiske vedtak. I dette prosjektet er følgende kriteriegrunnlag anvendt:

- Lov og forskrift om offentlige anskaffelser, med forarbeider, rettspraksis osv.
- Veileder for offentlige anskaffelser (Forbruker- og administrasjonsdepartementet 2006)
- Retningslinjer i Rennesøy kommune

Metodisk er det benyttet samtaler med ansatte i kommunen, spørsmål per e-mail og telefonintervju av personell ved innkjøpsfunksjonen i kommunen, dokumentgransking samt gjennomgang av lovverk og leverandørstatistikk. En nærmere omtale av kriterier, metode og kildehenvisninger ligger i rapportens [vedlegg](#).

Vår samlede vurdering er at metodebruk og kildetilfang har gitt et tilstrekkelig grunnlag til å besvare prosjektets formål og de problemstillinger kontrollutvalget vedtok.

1.2 FAKTABESKRIVELSE

1.2.1 NØKKELTALL

- Ca. 20 % av Rennesøy kommunes driftsbudsjett – i tillegg til midler til investeringer – benyttes til anskaffelse av varer og tjenester og bygg og anlegg.
- Rennesøy kommune kjøpte ifølge leverandøroversikten for 2009 varer og tjenester for ca. 110 millioner kroner i drift og investering. Spesifisert på plan og teknisk er tilsvarende beløp på ca 74 millioner kroner.
- Årlig håndteres det ca. 13 000 fakturaer.

1.2.2 ORGANISERING AV INNKJØPSFUNKSJONEN

Kommunen har ikke eget innkjøpsreglement, men forholder seg til lov og forskrift slik dette foreligger til enhver tid.

Kommunen har egen innkjøpsansvarlig som skal sørge for at kommunen forholder seg til lov om offentlige anskaffelser. Denne funksjonen er lagt til stabssjefs stillingen. Stabssjefen har ansvaret for alle anskaffelser til drift og oppfølging av rammeavtaler. Rennesøy har også egen kommuneadvokat som bistår i forbindelse med anskaffelser. Kommunen er også medlem av innkjøpsassistanse Vest samarbeidet. Innkjøpsassistanse Vest AS er en kommersiell aktør som tilbyr tjenester, blant annet innenfor offentlige anskaffelser. Meningen bak samarbeidet er at større volum på anskaffelsene skal gi bedre avtaler med leverandørene. Innkjøpsassistanse Vest AS tilbyr også assistanse i forhold til regelverk om offentlige anskaffelser, samt kurs i dette emnet. Innkjøpsassistanse Vest AS sine inntekter kommer fra returprovisjon fra leverandører.

Større innkjøp på investeringer over 1 mill er det teknisk ved utbyggingsavdelingen som selv har ansvaret for.

Den enkelte virksomhet har delegert ansvar for sine egne anskaffelser. Dette skal skje gjennom rammeavtaler der dette foreligger. Dersom rammeavtaler ikke foreligger skjer kjøp av andre tilbydere av varer og tjenester, men regelverket for offentlige anskaffelser skal følges.

1.2.3 OPPFØLGING AV FORRIGE PROSJEKT OM OFFENTLIGE ANSKAFFELSER

Revisjonens forrige forvaltningsprosjekt om offentlige anskaffelser ble levert i 2006. I dette prosjektet kom revisjonen med flere pkt for forbedringer på området. Det ble også påpekt enkelte brudd på regelverk for offentlige anskaffelser. Når det gjelder for-

slag til forbedringer i forrige rapport vil vi her kort gjennomgå disse og se hva kommunen har gjennomført:

Anbefalinger i 2006 rapporten:

- ❖ Kommunens innkjøpsansvarlige, kontrolleren, har innkjøp som en av sine oppgaver. I tillegg har teknisk avdeling ansatte med innkjøpskompetanse, og bruker også konsulenter til kvalitetssikring ifm store innkjøp. Rådmannen bør plassere ansvaret tydelig på én person (funksjon), utvikle interne retningslinjer, herunder tilfredsstillende intern kontroll med hvordan innkjøp praktiseres i kommunen.
 - Kommunen har nå plassert ansvaret for offentlige anskaffelser på stabssjefen. Kommunen har og ansatt egen kommuneadvokat som er behjelpelig med regelverket innenfor lov om offentlige anskaffelser.
 - Det er ikke etablert eget internt regelverk, men kommunen skal forholde seg til lov og forskrift om offentlige anskaffelser
 - Stabssjefen er forholdsvis ny i rollen som ansvarlig for offentlige anskaffelser og har foreløpig ikke full oversikt over området i kommunen
- ❖ Det er ikke utviklet interne kontrollrutiner som skal sikre at lov om offentlige anskaffelser praktiseres.
 - Det er ikke utviklet internt regelverk ut over at lov- og forskrift om offentlige anskaffelser skal overholdes
- ❖ Dersom kommunen inngår medlemsavtale med IAV, Innkjøpsassistanse Vest AS, bør kommunen sikre seg innsynsrett i deres regnskap.
 - Kommunen er nå medlem av innkjøpsnettverket til Innkjøpsassistanse Vest AS, men har ikke sikret seg innsynsrett i regnskapet deres.
- ❖ Leverandører som kommunen har inngått rammeavtaler med bør benyttes for å sikre optimal ressursbruk.
 - I henhold til opplysninger fra kommunen så blir inngåtte rammeavtaler flittig brukt. Det er imidlertid flere områder hvor kommunen ikke har rammeavtale hvor dette burde vært inngått. Vi viser for øvrig til tabellen i vedlegg hvor kjøp pr leverandør via drift er spesifisert. Her er leverandører med rammeavtaler merket av.
- ❖ Rennesøy bør gjøre rammeavtalene lettere tilgjengelige for de ansatte ved å legge dem ut på websidene og informere tydelig om bruk av dem.
 - Kommunen legger ikke sine rammeavtaler ut på intra-weben slik at disse er kjent for de ansatte.
- ❖ Kommunen bør utarbeide en oversikt over varegrupper og leverandører hvor årlig innkjøp vil overstige grenseverdien på kr 500 000 eks. mva., og jobbe for at dette blir lyst ut og rammeavtaler utarbeidet.
 - Kommunen har inngått rammeavtaler med totalt 15 bedrifter på forskjellige varegrupper gjennom innkjøpsassistanse vest AS. Det er imidlertid fremdeles enkelte leverandører som har anskaffelser over kr 500 000 fra drift som ikke har rammeavtaler

- ❖ Kommunen må føre protokoll fra alle anskaffelsesprosesser i egen regi. De må og se til at dette utarbeides i de tilfeller hvor konsulenter benyttes i anskaffelsesprosessen.
 - Protokoll føres i de fleste store anskaffelser. Disse er imidlertid ikke på et fastlagt skjema og det skjer derfor ofte at disse innehar enkelte feil og/eller mangler.

1.2.4 REGELVERK

Lov om offentlige anskaffelser ble vedtatt 16. juli 1999. Formålet med loven¹ er at den skal bidra til økt verdiskapning i samfunnet ved å sikre mest mulig effektiv ressursbruk ved offentlige anskaffelser basert på forretningsmessighet og likebehandling. Lovens skal også bidra til at det offentlige opptrer med integritet når offentlige midler anvendes til innkjøp av varer, tjenester og bygg- og anleggskontrakter.

Lovens § 5 omhandler grunnleggende krav til oppdragsgiver. Her fremgår det at oppdragsgiver skal opptre i samsvar med god forretningsskikk, sikre høy forretningsetisk standard i den interne saksbehandling og sikre at det ikke finner sted forskjellsbehandling mellom leverandører. Videre skal en anskaffelse så langt det er mulig være basert på konkurranse. Oppdragsgiver skal sikre at hensynet til forutberegnelighet, gjennomsiktighet og etterprøvbarhet ivaretas gjennom hele anskaffelsesprosessen. Oppdragsgiver kan ikke dele opp en planlagt anskaffelse i den hensikt å unngå at bestemmelser i lov om offentlige anskaffelser kommer til anvendelse.

1.2.4.1 TERSKELVERDIER

Lov om offentlige anskaffelser samt forskriftens del 1 gjelder for alle anskaffelser foretatt av kommunen. Dette innebærer at de grunnleggende prinsipper om anskaffelser gjelder for alt kjøp i kommunen. De grunnleggende prinsipper er:

- Konkurransen
- Forretningsskikk
- Forholdsmessighet
- likebehandling av leverandører
- Forutberegnelighet
- Gjennomsiktighet
- Etterprøvbarhet

For anskaffelser med en verdi over kr 100 000 plikter kommunen å føre protokoll for anskaffelsen.

Anskaffelser over kr 500 000 plikter kommunen å lyse ut nasjonalt på nettstedet Dofin.no. Investeringer og anskaffelser av høyere verdier medfører andre krav. Blant annet utlysning innenfor EØS området i TED basen.

¹ Lov om offentlige anskaffelser § 1

For løpende anskaffelser skal de samlede anskaffelser av vedkommende kategori over ett år legges til grunn. Et enkelt kjøp eller samlet varekjøp av en varetype i løpet av ett år som overstiger kr 500.000 eks. mva. skal lyses ut nasjonalt. Bruk av rammeavtaler forenkler innkjøpsarbeidet ettersom rammeavtalene kun må kunngjøres hver gang de skal fornyes. Det er også tillatt med parallelle rammekontrakter hvor en kan gjøre enkeltkjøp hos leverandøren med det beste tilbudet.

Av hensyn til det grunnleggende prinsipp om konkurranse til det offentlige, er hovedregelen at rammeavtaler ikke skal løpe over mer enn fire år, med unntak av tilfeller som er særlig berettiget ut fra rammeavtalens gjenstand.² Dersom en ønsker å inngå en avtale som løper over flere år, er det den samlede omsetning i hele avtaleperioden som skal inngå i verdiberegningen, inklusiv verdien av eventuelle opsjoner.

Dersom samlet kjøp av en vare eller prioritert tjeneste overstiger kr 1,6 millioner eks. mva., krever EØS-regelverket at anbuds- og tilbudskonkurranser kunngjøres innenfor EØS-området. For bygge- og anleggskontrakter er grensen for plikt til å utlyse innenfor EØS på 40,5 mill. Ved beregning av terskelverdier er det den anslåtte verdi av den kontrakt som skal inngås for hele kontraktsperioden som skal legges til grunn.

For tjenestekontrakter som er tidsbegrenset, og som har en varighet på 48 måneder eller mindre, skal man ta utgangspunkt i det anslåtte beløp for hele kontraktens varighet. Eksempelvis vil en kommune som inngår en vedlikeholdsavtale for kopimaskiner for 3 år, ha varierende behov for service i løpet av disse årene. Kommunen må likevel vurdere hvor ofte det sannsynligvis vil være behov for vedlikehold. Det anslåtte beløp for hele 3 års-perioden legges så til grunn for vurdering av terskelverdier.

KOFA (se under) har rett til å ilegge sanksjoner dersom en oppdragsgiver forsettlig eller grovt uaktsomt foretar en ulovlig direkte anskaffelse. Med ulovlig direkte anskaffelse menes en anskaffelse som ikke er kunngjort i henhold til gjeldende regler. Overtreddesgebyret kan settes så høyt som 15 % av anskaffelsens verdi.

1.2.4.2 KOFA

Klagenemnda for offentlige anskaffelser (KOFA) består av et sekretariat og en nemnd på totalt ti medlemmer. Nemnda er oppnevnt av Regjeringen og består dels av uavhengige advokater, og dels av personer hentet fra domstolene og universitetene.

KOFA er et organ som skal behandle klager om brudd på lov om offentlige anskaffelser. Nemnda skal bidra til at tvister om offentlige anskaffelser løses på en effektiv, uhildet og grundig måte. Dersom det foreligger en dom i saken, eller det er mer enn seks måneder siden kontrakten ble inngått, vil klagen bli avvist. Uttalelsene fra klagenemnda er rådgivende, men det forventes at de vil bli lagt til grunn i de aller fleste til-

² Forskrift om offentlige anskaffelser § 6-1, 4 ledd/ § 15-1, 4. ledd

feller. Dersom sakene senere kommer inn for domstolene vil det normalt være adgang til å legge frem uttalelsen fra klagenemnda for domstolen.

Fra 01.01.2007 har KOFA hatt mulighet til å gi sanksjoner dersom kjøp skjer i strid med regelverk for offentlige anskaffelser, *uten* at leverandør må gå gjennom den tidligere – relativt omfattende – prosessen i rettsapparatet. KOFA kan ilegge overtredelsesgebyr for ulovlige direkte anskaffelser på opp til 15 % av anskaffelsens verdi.

Partene bærer egne omkostninger i anledning klagebehandlingen. For klage til klagenemnda skal det betales et rettsgebyr som for tiden er på kr 860. Dette betyr at det er svært billig for en misfornøyd leverandør å få prøvet sin sak.

Alle innkomne saker, samt avgjorte saker, er offentlige. Denne informasjonen er lagt ut på internettadressen www.kofa.no. Det er mulig å søke etter hvem som er innklaget og hvem som klager.

Per i dag er ikke Rennesøy kommune innklaget til KOFA.

1.2.4.3 HVA ER EN ANSKAFFELSE NÅR FLERE ENHETER GJØR INNKJØP

Departementet drøfter i sin nyeste veileder til forskriften³ at *"i enkelte innkjøpsvirksomheter kan det være flere desentraliserte enheter, innenfor samme juridiske enhet, som gjør innkjøp. Dette vil typisk kunne være aktuelt i staten, eller i en stor kommune hvor for eksempel en skole gjør innkjøp av samme art som andre skoler. En aktuell problemstilling er da om anskaffelser som de ulike enhetene gjør må ses i sammenheng når terskelverdiene beregnes. Forskriften gir ikke svar på denne problemstillingen."*

Departementet skriver videre at det i vurderingen må legges vekt på om anskaffelsen skjer av innkjøpsuavhengige enheter. Sentrale momenter i vurderingen er:

- om enheten har eget budsjett og selvstendig innkjøpsansvar,
- om anskaffelsen kun er til denne enheten, og om
- beslutningen om inngåelse av kontrakt tas utelukkende av denne enheten for denne type anskaffelse. Dette vil si at enheten ikke trenger godkjenning for anskaffelsen.

Det heter videre at: *"Hvis en enhet koordinerer kjøp for flere andre enheter, for eksempel gjennom en felles rammeavtale, må verdien av alle de planlagte innkjøpene sees i sammenheng ved beregning av terskelverdiene. Dette gjelder selv om de forskjellige enhetene ellers har selvstendig innkjøpsansvar. Reglene om omgåelse må også tas i betraktning hvis motivet for at enheten inngår individuelle kontrakter er å omgå regelverket"*.

Disse drøftingene vil kunne få direkte innvirkning på kommunens plikt til å utlyse og protokollføre anskaffelser.

³ Desember 2006 – utgaven, kap. 4.2.3

Følgende eksempel belyser problemstillingen. Dersom hver av en kommunes skoler kjøper inn varer i en bestemt kategori for kr 80 000 i løpet av en 12 måneders periode, kan det til sammen beløpe seg til relativt store summer. I en sentralisert organisasjon skulle det medført krav om offentlig utlysning, kanskje også i EØS-området. I en desentralisert organisasjon vil det kanskje ikke foreligge tilsvarende krav, verken til protokollføring eller utlysning. Med unntak av de tilfeller der kommunen selv velger å inngå rammeavtale, og gjøre den gjeldende for samtlige enheter i kommunen.

De grunnleggende krav i del 1 av forskriften vil imidlertid gjelde også i en desentralisert organisasjon. Slik at hvert enkelt kjøp da blant annet må underlegges konkurranse.

I henhold til opplysninger fra kommunen er kommunen organisert med en sentral fagansvarlig i forhold til innkjøp til drift. Det inngås også felles rammeavtaler som alle virksomheter forholder seg til. Den enkelte virksomhet har imidlertid egne budsjett og foretar også selvstendige innkjøp utenom rammeavtaler. Etter vår mening vil Rennesøy kommune defineres som en innkjøpsenhet i forhold til lov om offentlige anskaffelser. Det er imidlertid viktig å være klar over at det foreligger lite rettspraksis på området og resultatet ved en eventuell klage kan være vanskelig å avgjøre hva Kofa ville kommet fram til ved en eventuell klage.

1.2.4.4 PROTOKOLLFØRINGER I HENHOLD TIL LOV OM OFFENTLIGE ANSKAFFELSER

Reglene om protokollføring er et utslag av generelle gjennomsiktighets- og rettssikkerhetsprinsipper. Oppdragsgiver skal føre protokoll for anskaffelser som overstiger kr 100 000 eks. mva.⁴ Protokollen skal beskrive alle vesentlige forhold og viktige beslutninger gjennom hele anskaffelsesprosessen. For å lette arbeidet med protokollføring er det utarbeidet to maler for henholdsvis anskaffelser mellom kr 100 000 og kr 500 000 eks. mva. (forskriftens vedlegg 3) og anskaffelser som overstiger kr 500 000 eks. mva. (forskriftens vedlegg 4).

Det er viktig at man i forbindelse med en anskaffelse sørger for nødvendig dokumentasjon av de vurderinger som gjøres. Videre er det viktig å sørge for at prosedyrer for signering og oppbevaring av avtaler er på plass og fungerer slik som forutsatt.

Kontroll av protokoller i Rennesøy kommune viser at disse ikke føres på egen mal. Kommunen risikerer dermed at enkelte pliktige pkt som skal protokollføres ikke er med i protokollen. Av de kontrollerte protokollene innenfor teknisk og plan var det kun enkelte mindre anskaffelser som var dokumentert på mal utarbeidet i forskrift. De andre var dokumentert i en protokoll utarbeidet på mer fritt grunnlag. Selv om disse i alle tilfeller dokumenterte at det hadde vært konkurranse om en anskaffelse så hadde noen av disse også enkelte feil og mangler i forhold til pliktig innhold.

⁴ Forskrift om offentlige anskaffelser § 3-2, 1. ledd.

Et vesentlig pkt som manglet i alle de kontrollerte tilfellene der det var aktuelt er opplysninger om arbeid satt ut til tredjepart. Flere protokoller var kun en opplisting av tilbydere og pris og manglet da de vurderinger som gjøres.

1.2.4.5 OMFANGET AV ANSKAFFELSER SOM MÅ PROTOKOLLFØRES

For å få et overblikk over omfanget av anskaffelser som skal protokollføres, har vi i tabellen i vedlegg laget en oversikt over leverandører til Rennesøy kommune med en omsetning på over kr 100 000 i 2009. Tabellen er bearbeidet ved at vi har tatt ut kjøp som vi vet er unntatt fra lov om offentlige anskaffelser. Dette gjelder f.eks kjøp fra samarbeidende kommuner, kjøp fra egne interkommunale selskaper i egenregi etc.

Vi gjør oppmerksom på at det kan finnes enkelte leverandører hvor kjøp ikke er omfattet av regelverket om offentlige anskaffelser. Ved anskaffelser over kr 100 000 skal det også legges fram skatteattest og egenerklæring om helse, miljø og sikkerhet fra leverandør.

For de fleste i tabellen (jfr vedlegg) må kommunen føre protokoller dersom anskaffelsene i år og kommende år kommer på samme nivå.

1.2.5 RAMMEAVTALER

En rammeavtale⁵ er en avtale som er inngått mellom en eller flere oppdragsgivere og en eller flere leverandører. Avtalen har til formål å fastsette vilkårene for de kontrakter som skal tildeles i løpet av en gitt periode, særlig med hensyn til pris og eventuelt planlagte mengder.

Bruk av rammeavtaler forenkler og reduserer arbeidet som må foretas i forbindelse med en anskaffelse, fordi den enkelte oppdragsgiver ikke selv behøver å gå gjennom hele anskaffelsesprosessen hver gang den skal kjøpe noe. Flere av aktivitetene som er påkrevd i forbindelse med anskaffelsen, er allerede utført ved inngåelsen av rammeavtalen.

Bruk av rammeavtaler reduserer dermed det administrative arbeidet i forbindelse med den enkelte anskaffelse. Arbeidet med en hvilken som helst anskaffelse i offentlig sektor kan være tidkrevende da alle anskaffelser er underlagt de 7 grunnleggende prinsipper. Jfr pkt 1.2.4.1. Foruten spart arbeid skal bruk av rammeavtaler gi bedre priser og betingelser ved kjøp. Det reelle gevinstpotensialet vil avhenge av hvilket nivå i kommunen man ser på, og hvor mye som er gjort tidligere. Den enkelte virksomhet kan nok i noen tilfeller oppnå bedre pris i markedet enn fra en leverandør man har rammeavtale med. For kommunen totalt sett kan likevel mange småkjøp ødelegge muligheten for volumrabatter, samt øke risikoen for lovbrudd gjennom manglende bruk av gjeldende avtaler og for liten oversikt over praksis for protokollføring og kunngjøring.

⁵ Veileder til reglene om offentlige anskaffelser, kap. 8.

1.2.5.1 RAMMEAFTALER I RENNESØY KOMMUNE

Revisjonen har mottatt en oversikt over alle kommunens rammeavtaler per oktober 2010. Alle avtalene med unntak av en som gjelder Snøbrøyting, snørydding, sandstrøing og annet vintervedlikehold er inngått av Innkjøpsassistanse Vest AS. Listen over avtalene er kun tilgjengelig for den/de i kommunen som har fått brukerID og passord hos IAV.

Rammeavtalene er ikke tilgjengelige via kommunens intranett og det finnes heller ikke en samlet oversikt over avtalene hos kommunen.

Tabell 2-3 under viser en oversikt over hvilke rammeavtaler som eksisterer i kommunen per oktober 2010.

Tabell 2-3 Rennesøy kommunes innkjøpsavtaler gjeldende per oktober 2010 (Kilde: Rennesøy kommune)		
Leverandør	Produkt	Inngått
Ventelo	Telefoni- og mobiltrafikk	01.01.2010
Asko Rogaland AS	Kolonivarer	01.02.2009
Holmens AS	Kjøtt	01.02.2009
Bama	Frukt/skolefrukt og poteter, grønnsaker og egg	01.02.2009
Tine BA	Meieri	01.02.2009
NorENGros Kjosavik Emballasje AS	Medisinsk forbruksmateriell	01.01.2007
Corporate Express Norge AS /Staples	Kontor- og Datarekvisita og kopipapir	01.01.2009
Corporate Express Norge AS /Staples	Fritt skolemateriell og kopipapir	01.01.2009
NorENGros Kjosavik Emballasje Vest AS	Renholdsmidler, tørkepapir, papir og plast	01.01.2007
Konica Minolta	Multifunksjonsmaskiner kategori 1,2,3 Bordmodeller	10.08.2007
Xerox	Multifunksjonsmaskiner kategori 4a/b hustrykkeri	10.08.2007
BS Norli	Skolebøker	01.05.2010
iFinger	Digitale bøker	01.05.2010
Nortekstil AS	Vaskeritjenester	01.01.2007
Harestad maskin AS	Snøbrøyting, snørydding, sandstrøing og annet vintervedlikehold	15.11.2009

Ut fra oversikten ser vi at kommunen har inngått en rekke ulike innkjøpsavtaler. Innkjøpsavtalene dekker et variert utvalg av produkter. Likevel finnes det nok potensial for rammeavtaler på enda flere områder. Kommunen må ha løpende vurderinger på om avtaler på nåværende og potensielle områder er hensiktsmessige.

Kommunen har også inngått en avtale om oppmåling med Aske oppmåling. Denne avtalen er imidlertid ikke lyst ut og dermed inngått i strid med lov og forskrift om offentlige anskaffelser.

Kommunen legger ikke skjul på at de bør inngå flere rammeavtaler. Rammeavtalene bør også legges ut lett tilgjengelig på kommunens intraweb.

Kommunen opplever selv at bruk av rammeavtaler ikke alltid fungerer som den beste løsningen for kommunen. Ved kjøp av varer kan slike avtaler fungere bra, men i forhold til tekniske tjenester, som for eksempel byggeledelse og arkitekttjenester, fungerer slike avtaler mindre effektivt. Undersøkelser viser at det sjeldent inngår rammeavtaler for disse bransjene, men at tilbud innhentes pr prosjekt

Selv om kommunens opplevelse av bruk av rammeavtaler her er mindre bra så er kommunen pliktig til å følge reglene for offentlige anskaffelser også på disse områdene. Dersom rammeavtaler ikke inngås må utlysning for hvert enkelt oppdrag vurderes.

Kommunen legger heller ikke skjul på at de kan bli bedre til å kontrollere prisene i inngåtte rammeavtaler. Dersom en sørger for å ha rammeavtale med flere leverandører, vil det imidlertid være enklere å få en god pris. Kommunen ønsker å bli bedre på å forhandle med leverandørene om pris.

Innkjøpsassistanse Vest

Rennesøy kommune er medlem av Innkjøpsassistanse Vest (IAV). IAV er operatør for innkjøpsnettverk i privat og offentlig sektor⁶. Konsern, mellomstore og store bedrifter og kommuner er medlemmer i IAV's innkjøpsnettverk. Følgende 15 kommuner er medlem i IAV's innkjøpsnettverk for offentlig sektor:

- Bjerkreim
- Eigersund
- Finnøy
- Forsand
- Gjesdal
- Hjelmeland
- Klepp
- Lund
- Sirdal
- Sokndal
- Sola
- Strand
- Suldal
- Rennesøy
- Time

I tillegg er noen kommunale foretak samt interkommunale virksomheter medlemmer.

⁶ www.iav.no

Det er viktig å være klar over de fordeler og ulemper som innkjøpsordninger sammen med andre representere. Fordelene kan kort oppsummeres slik:

- Frigjøre kommunens administrasjon for tidsbruk som kan brukes på andre områder
- Større innkjøpsvolum som gir den enkelte kommune bedre priser
- Økt trygghet for at innkjøp blir utført i samsvar med lov om offentlige anskaffelser.

Det finnes også klare ulemper med slike innkjøpsordninger. Manglende kontroll på hele innkjøpsprosessen er en opplagt ulempe, men også manglende innsyn i regnskaper og provisjonsutbetalinger til innkjøpsordninger er svakheter man bør gardere seg mot.

1.2.6 GJØRES DET KJØP I STRID MED KOMMUNENS RAMMEAVTALER

For å kontrollere om kommunens rammeavtaler benyttes etter avtale har vi plukket ut enkelte varegrupper i regnskapet hvor kommunen har inngått rammeavtaler. Bokført kjøp på enkelte av disse artene er splittet opp på den enkelte leverandør. Det viser seg at de fleste varegrupper hvor det finnes rammeavtaler også inneholder kjøp fra andre leverandører som kommunen ikke har rammeavtaler med. Listen over kjøp er lagt i vedlegg.

For at kommunen skal være sikre på at kjøp skjer fra leverandører med rammeavtaler har kommunen startet et e-handels prosjekt som skal gjennomføres i 2011. E-handels portalen skal inneholde leverandører som kommunen har inngått rammeavtaler med. Difi (Direktoratet for forvaltning og IKT) gir kr 50 000 i støtte til prosjektet.

1.2.7 ER KOMMUNENS VARE- OG TJENESTEKJØP OVER TERSKELVERDIENE BLITT KUNNGJORT?

Rogaland Revisjon har gjennomgått kommunens leverandørstatistikk for 2009 som viser samlet kjøp per leverandør via driftsregnskapet. I tillegg har vi sett på varegrupper hvor årlig innkjøp overstiger kr 500 000 eks. mva. Formålet med arbeidet var å avdekke kjøp fra leverandører som kommunen ikke har inngått rammeavtaler med, og som ikke har blitt kunngjort.

I utgangspunktet skulle alle disse anskaffelsene over kr 500 000 ha vært lyst ut og det skulle vært skrevet protokoll for alle anskaffelser over kr 100 000. En vurdering av innholdet i hvert enkelt tilfelle er imidlertid påkrevet.

Ifølge forskrift og offentlige anskaffelser (FOA) § 9-2 første ledd (del II), kan oppdragsgiver som har tildelt en kontrakt gjøre resultatet kjent i Doffin basen. Ifølge FOA § 18-4 første ledd (del III) skal imidlertid oppdragsgiver som har tildelt en kontrakt, rammeavtale eller arrangert en designerkonkurranse, senest 48 dager etter at kontrakter er tildelt gjøre resultatet kjent i en kunngjøring. Det er derfor kun anskaffelser som overstiger EØS grenseverdiene hvor kommunen har plikt til å gjøre resultatet kjent gjennom en kunngjøring. Det er ikke praksis i kommunen for å gjøre resultatet av en konkurranse kjent gjennom en kunngjøring i Doffin-basen.

Vi har gjennomgått de 10 leverandørene med høyest omsetning og vi har registrert følgende:

- Noen anskaffelser på til sammen over kr 500.000,- hvor det skulle vært gjennomført konkurranse og skrevet protokoll.
- Enkelte anskaffelser hvor det er sendt ut skriftlig forespørsel men uten at det er skrevet protokoll.
- Noen rammeavtaler har virket for lenge og må lyses ut på ny.

I de fleste kommuner vil man finne enkelte brudd på lover og regler om offentlige anskaffelser. Situasjonen i Rennesøy er verken verre eller bedre enn i ande kommuner som Rogaland Revisjon har innsikt i.

Gjennomgangen av kommunens hovedbokutskrift fra 2009 avdekte 10 varegrupper over kr 500 000,- hvor kommunen burde ha inngått rammeavtaler eller gjennomført konkurranser for hvert enkelt kjøp. Vi er usikre på verdien av kostnader for kjøp av energi, da det kun er kostnader til megler som skal legges til grunn ved beregning av kontraktens verdi. Da strømmen kjøpes på børs med et påslag til megler. Meglertjenesten skulle uansett vært underlagt de grunnleggende prinsipp i forskriftens del 1, herunder konkurranse.

Konto	Konto (T)	Totalt	Rammeavtale
11800	Energi	3 726 424	Kjøpes på børs
11710	Skoleskyss	2 512 377	X
11150	Matvarer	2 403 176	Flere
12000	Inventar og utstyr	1 053 228	
11860	Personforsikringer	683 330	X
12315	Brøyting/strøing av vei	583 227	X
11400	Annonser	574 470	
12071	EDB-utstyr – kr 186 617 av Randaberg kommune	561 648	
11330	Datakommunikasjon – kr 158 282 av Randabeg kommune	556 165	
11055	Lærebøker	520 121	X

1.2.8 INNKJØP PÅ TEKNISK OG PLAN SPESIELT

Forvaltningsprosjektet tar for seg anskaffelser for hele kommunen i forhold til regelverket, men vi er også bedt om å se på anskaffelser på teknisk og plan spesielt. Kommunen har i 2010 foretatt en administrativ omorganisering slik at plan og utviklingsavdelingen samt deler av teknisk avdeling er gått inn i avdeling for kultur og samfunn, mens den del av teknisk som stod for større prosjektutbygginger er skilt ut i en egen avdeling kalt "prosjekt utbygging".

Omorganisering av virksomheten har ikke spesiell påvirkning for om anskaffelser er i tråd med regelverket. Fagansvaret for innkjøp er imidlertid flyttet fra økonomisjef til stabssjef. Større anskaffelser i forbindelse med byggeprosjekter er det nå avdeling "Prosjekt utbygging" som har ansvaret for. Dette lå tidligere under teknisk avdeling. Det er imidlertid de samme personer som gjennomfører byggeprosjektene i kommunen.

I forhold til teknisk sektor har kontrollutvalget satt opp følgende problemstillinger

- Hvordan skjer kjøp av tjenester i tilknytning til regulering? (Bruker kommunen samme leverandør videre i prosjektet dersom leverandøren leverer denne typen tjenester også? Gjelder dette først og fremst byggetjenester?)
- Oppmåling kjøpes iht. rammeavtale - er dette holdbart i forhold til regelverket for anskaffelser?
- Hvordan er regelverket etterlevd i konkrete, nylig gjennomførte byggeprosjekter?
- Gitt at det avdekkes mangler i gjennomføringen av anskaffelsesregelverket
 - Hva vil eventuelt være konsekvensene dersom ikke regelverket etterleves?
 - Hva er årsakene til at anskaffelsesregelverket eventuelt ikke etterleves og hvordan kan kommunen forbedre sin praktisering av det?

For å kontrollere innkjøp på teknisk og plan er det gjennomgått en rekke utbyggingsprosjekter fra årene 2007 - 2009, og kontrollert disse opp mot lov om offentlige anskaffelser.

1.2.8.1 BRUKER KOMMUNEN SAMME LEVERANDØR VIDERE I PROSJEKTET DERSOM LEVERANDØREN LEVERER DENNE TYPEN TJENESTER OGSÅ?

En av problemstillingene i prosjektet er om det er tillatt å bruke samme leverandør i et byggeprosjekt som har deltatt i utarbeidelse av en reguleringsplan.

De fleste av prosjektene som ble gjennomgått var allerede regulert, det var derfor ikke utstrakt bruk av firma som hadde gjennomført en reguleringsplan som var med videre i kommunens arbeid. Det som ble avdekket var at oppdrag til rådgivere og arkitekter som regel aldri ble lyst ut og det var heller ikke konkurranse om disse oppdragene. Et firma som Multiconsult var involvert i 11 prosjekter i 2007, 8 prosjekter i 2008 og 5 prosjekter i 2009. Kjøp av tjenester fra dette firma var over grenseverdiene for utlysning og protokoll hvert av disse årene. Et annet firma som tildeles oppdrag uten utlysning og

konkurransen er Arkipartner. Av dette firma har kommunen hvert år de siste 3 år kjøpt tjenester til en verdi som overstiger grenseverdien for utlysning på Doffin.

Årsakene til at dette gjøres er at disse firmaene ofte er inne i planleggingen av et prosjekt.

Dersom en arkitekt har tegnet en skole tilbake i tid så blir vedkommende også som regel tildelt oppdraget dersom skolen trenger et påbygg eller utvidelse. Ved flere prosjekter har kommunen også tillatt at denne arkitekten bruker egne konsulenter til deler av arbeidet. Dette blir ofte da fakturert til kommunen, slik at kommunen tilsynelatende er den som har gjennomført anskaffelsen.

Kommunen har ikke anledning til å tildele oppdrag på grunnlag av at en arkitekt har tegnet første del av et bygg eller et annet bygg for kommunen. Dersom dette skal være en lovlig framgangsmåte må dette framgå av utlysningen ved det første oppdraget. Da må hele verdien av det totale oppdraget tas med i utlysningen. Dersom kommunen ønsker at arkitekt ved hjelp av tredjepart skal utføre arbeid ut over vanlig arkitektarbeid så må dette også tas med i utlysningen. Dette kan f.eks. gjelde dersom arkitekt også skal være byggeleder for prosjektet. Dersom et oppdrag er over kr 500 000 skal det også framgå av protokoll hvor mye av oppdraget som settes ut til tredjepart, når dette er aktuelt.

Kommunens praksis ved at innleid arkitekt leier inn ekstern tredjepart er dermed i strid med regelverket, med mindre det framgår av utlysning og er del av konkurransegrunnlaget samt framgår av protokoll.

I henhold til lov og forskrift om offentlige anskaffelser har man ikke anledning til å bruke en bestemt leverandør i et byggeprosjekt som har vært med i planleggingsfasen dersom vedkommende har blitt benyttet under utarbeidelsen av spesifikasjoner i strid med § 3-8. (bruk av rådgivere ved utarbeidelse av spesifikasjoner) og denne kan ha fordeler av kunnskapen sin i forhold til de andre leverandørene.

Regelen om bruk av rådgivere ved utarbeidelse av spesifikasjoner retter seg mot oppdragsgiveren. Oppdragsgiver skal ikke søke eller motta råd fra personer som kan ha økonomisk interesse i anskaffelsen. Oppdragsgiver må dermed ha et bevisst forhold til hvem han søker eller mottar råd fra.

Dersom oppdragsgiver har mottatt råd fra noen som medfører at konkurransen vil kunne bli utelukket etter § 3 -8, skal oppdragsgiver avvise rådgiveren fra å delta i selve konkurransen, jf. forskriftens §§ 11-10 første ledd bokstav f og 20-12 første ledd bokstav f. Dette kan ramme leverandøren i tilfeller der selve konkurransen er av langt større økonomisk verdi enn rådgivningsoppdraget. I tilfeller hvor aktuelle rådgivere står i fare for å bli avvist fra selve konkurransen, bør oppdragsgiver gjøre leverandørene oppmerksom på dette.

Gjennomgangen av en rekke byggeprosjekter på teknisk og plan viser at kommunen som regel er flink til å utlyse og gjennomføre konkurranse på selve byggeprosjektet,

mens den ikke har et tilsvarende system for utlysning og gjennomføring av konkurranser på innledende tekniske undersøkelser og arkitektarbeid.

1.2.8.2 KJØP AV OPPMÅLINGSTJENESTER

Kommunen kjøper oppmålingstjenester av Aske oppmåling. Dette er en avtale som er inngått i strid med regelverket for offentlige anskaffelser. Alt kjøp som bygger på denne avtalen vil derfor være i strid med regelverket for offentlige anskaffelser. Totalt kjøp i 2009 var på kr 798 325.

1.2.9 HVORDAN ER REGELVERKET ETTERLEVD I KONKRETE, NYLIG GJENNOMFØRTE BYGGEPROSJEKTER?

Revisjonen har gjennomgått en rekke prosjekter fra teknisk og plan i årene 2007 – 2009 for å vurdere oppfølging av lov om offentlige anskaffelser.

Gjennomgangen avdekket at kommunen stort sett har gode rutiner når det gjelder anskaffelse av selve byggeprosjektet. Det finnes imidlertid ikke like gode rutiner når det gjelder anskaffelse av rådgivende ingeniørtjenester, konsulenter og arkitekttjenester tidlig i planfasen av et byggeprosjekt. Arkitekter og konsulenter har også hyret inn andre konsulenter for å kvalitetssikre eget arbeid eller utarbeide tekniske spesifikasjoner på byggearbeider. Disse sender så faktura direkte til kommunen som dermed vil være den som er ansvarlig for at anskaffelsen er gjort i tråd med gjeldende regelverk. Kommunens forståelse av regelverket har vært slik at arkitekter og konsulenter kan kjøpe varer og tjenester på vegne av kommunen uten at disse trenger å følge lov om offentlige anskaffelser. Alle anskaffelser over terskelverdiene skal lyses ut med mindre dette er særskilt unntatt i lov og forskrift. Det er ikke gjort unntak for tekniske konsulenter og arkitekter. Arbeid som er tildelt i konkurranse med andre kan oppdragstaker så sette ut til tredjepart, men dette må som tidligere nevnt framgå av protokoll.

Vår gjennomgang av prosjektene viser også at det ofte er konsulenter og arkitekter som på kommunens vegne gjennomfører anskaffelser innenfor byggefagene for de enkelte prosjekt.

1.2.9.1 KONSEKVENSER AV REGELBRUDD

Det er Klagenemnda for offentlige anskaffelser KOFA som behandler klager om brudd på regelverk for offentlige anskaffelser. Kofa ble etablert ved forskrift av 15.11.2002 og har vært i virksomhet siden 1. januar 2003. Klagenemnda er et rådgivende organ som skal behandle klager om brudd på lov av 16. juli 1999 nr. 69 om offentlige anskaffelser og forskrifter gitt med hjemmel i denne. Nemnda skal bidra til at tvister om offentlige anskaffelser løses på en effektiv, uhildet og grundig måte. Nemnda har også myndighet til å fatte vedtak om overtredelsesgebyr etter lov 16. juli 1999 nr. 69 om offentlige anskaffelser § 7b. Klagenemndas organisasjon og saksbehandlingen ved klagenemnda er regulert i forskrift om klagenemnd for offentlige anskaffelser.

Overtredelsesgebyret kan settes til 15 % av anskaffelsens verdi dersom det er foretatt en ulovlig direkte anskaffelse. Hensikten er å sikre større etterlevelse av regelverket. En ulovlig direkte anskaffelse er en anskaffelse som ikke er kunngjort i henhold til reglene om kunngjøring i forskrift om offentlige anskaffelser. Et vilkår for å ilegge overtredelsesgebyr er at overtredelsen er grovt uaktsom eller forsettelig fra oppdragsgivers side, eller fra en som handler på vegne av oppdragsgiver.

Nedenfor har vi listet opp to eksempler på brudd på regelverket om offentlige anskaffelser og hvilke konsekvenser dette kan medføre for kommunen dersom anskaffelsen blir klaget inn for Kofa:

- Anskaffelser med verdi under kr 500 000 som ikke blir gjennomført i henhold til krav i lov om offentlige anskaffelser (eksempelvis uten konkurranse).
 - Konsekvens: Påtale for brudd på regelverket og økonomisk tap da kommunen ikke oppnår den beste prisen pga. manglende konkurranse.
 - saksøker har også krav på erstatning for det tap han har lidt som følge av bruddet.
- Anskaffelser med verdi over kr 500 000 som ikke blir gjennomført i henhold til krav i lov om offentlige anskaffelser (eksempelvis uten utlysning og konkurranse).
 - Konsekvens: Påtale for brudd på regelverket, overtredelsesgebyr fra KOFA på inntil 15 % av anskaffelsens verdi og økonomisk tap da kommunen ikke oppnår den beste prisen på grunn av manglende konkurranse.
 - saksøker har også krav på erstatning for det tap han har lidt som følge av bruddet.

1.2.9.2 HVA ER ÅRSÅKENE TIL REGELBRUDD

Teknisk og plan har gjennomført en rekke byggeprosjekter de tre siste år. Gjennomgangen viser at det er brudd på regelverk for offentlige anskaffelser i de fleste prosjekter. Bruddene på regelverket er stort sett på de samme områdene i de fleste prosjektene. Dette gjelder i hovedsak ved kjøp av arkitekttjenester og kjøp av tjenester fra tekniske konsulenter og byggeledelse.

Arkitekttjenester blir ofte kjøpt inn fra arkitekter som har tegnet tidligere byggetrinn eller andre prosjekter for kommunen og som administrasjonen har kjennskap til, og som de har stor tro på at vil gjøre et godt og relativt rimelig arbeid i forhold til andre.

Tekniske konsulenter blir ofte leid inn til mindre arbeider hvor det i utgangspunktet ikke er krav om utlysning og protokoll. Dette arbeidet blir så ofte utvidet grunnet uforutsette hendelser. Et eksempel på dette er renovering av Hausken kirke. Her utførte firmaet Multiconsult først en tilstandsanalyse. Etter tilstandsanalysen ble det nødvendig med en kalkyle som da ble utarbeidet av det samme firmaet.

I henhold til regelverket kan tilleggsytelser fra samme leverandør anskaffes uten konkurranse etter gitte forutsetninger. Jfr forskriftens § 2-1 annet punktum bokstav d.

”uforutsette omstendigheter gjør det nødvendig å utføre tilleggsytelser som er strengt nødvendige for kontraktens fullføring, forutsatt at tildelingen skjer til samme leverandør”.

I henhold til veileder for offentlige anskaffelser vil spørsmålet da være at det må foreligge uforutsette omstendigheter, det vil si forhold oppdragsgiver ikke har herredømme over.

Det avgjørende for vurderingen er hva en normalt påpasselig oppdragsgiver etter en objektiv vurdering burde ha forutsett. Anskaffelsen må videre gjelde en tilleggsytelse til en tidligere kontrakt. Den aktuelle ytelsen som skal anskaffes må ha en naturlig sammenheng med den opprinnelige hovedytelsen. Hvorvidt det er å anse som en tilleggsytelse, eller en ny anskaffelse, må avgjøres konkret. Det er ikke tilstrekkelig grunn for å benytte bestemmelsen at anskaffelsen vil bli dyrere, eller mer ineffektiv, ved en konkurranse etter forskriftens del II.

Kommunen er også av den oppfatning at tjenester kan anskaffes på vegne av kommunen av arkitekter eller konsulenter som vil gjøre beregninger, kalkulasjoner eller annet. Dersom dette skal være i henhold til gjeldende regelverk så må dette arbeidet utlyses sammen med arkitektarbeidet eller konsulentarbeidet. For anskaffelser over kr 500 000 må det videre framkomme av protokoll hva som er utsatt til tredje part.

Med mindre oppdragsgiver i kunngjøringen ved utlysning av arkitektarbeid har utelukket muligheten for at arkitektfirmaet skal få et etterfølgende oppdrag, må verdien av det etterfølgende oppdraget også tas med i beregningen av terskelverdiene.

Oppsummert kan en si at årsakene til brudd på regelverket er administrasjonens ønske om å gjøre innkjøpene så effektive og rimelige som mulig sammen med en etter vårt syn feil tolkning av regelverket.

1.3 VURDERINGER OG ANBEFALINGER

Gjennomgangen av innkjøpsområdet i Rennesøy kommune viser klare forbedringer i forhold til situasjonen i 2006.

Kommunen har siden 2006 meldt seg inn i innkjøpsnettverket til Innkjøpsassistanse Vest AS. Det er også inngått en rekke rammeavtaler gjennom dette samarbeidet. En gjennomgang av kommunens kjøp gjennom drift for 2009 viser imidlertid at det fremdeles er behov for en rekke nye rammeavtaler. Tabellen i rapporten i vedlegg viser alle leverandører hvor kommunen har kjøp fra en enkelt leverandør for beløp over kr 100 000. Kjøp over kr 100 000 utløser protokollplikt og er dermed mer arbeidskrevende enn mindre kjøp under denne grensen. Kommunen må også være klar over at et hvert kjøp er underlagt kapittel 1 i forskrift om offentlige anskaffelser og det er dermed blant annet et krav om konkurranse. Selv om det er klare forbedringer i forhold til situasjonen i 2006 er det fremdeles rom for ytterligere forbedringer. Regelverket for offentlige anskaffelser er komplisert og svært omfattende og det skal svært god organisering og kunnskap om regelverket til for å unngå mindre brudd. Gjennomgangen i Rennesøy har også denne gangen avdekket flere brudd på lov og forskrift om offentlige anskaffelser. Revisjonen vil anbefale at alle rammeavtaler legges lett tilgjengelige på kommunens intraweb. Vi vil også anbefale at kommunen gjennomgår kjøp fra leverandører over kr 100 000 samt kjøp av ensartete varer og tjenester over kr 100 000 og vurderer om dette er kjøp av varer og tjenester hvor rammeavtaler vil lette innkjøpene og gjøre etterlevelse av regelverket bedre.

Teknisk og plan har gjennomført en rekke store byggeprosjekter de tre siste år. Gjennomgangen av prosjektene opp mot lov om offentlige anskaffelser viser at de fleste byggeoppdrag er utlyst. Det er også i de fleste tilfeller skrevet protokoll. I de fleste tilfeller er det imidlertid innleid hjelp fra arkitekter eller konsulenter som har gjennomført utlysning og skrevet protokoll. I de fleste tilfeller er oppdrag til innleide konsulenter eller arkitekter tildelt uten utlysning eller konkurranse. Det finnes og flere tilfeller hvor konsulent/arkitekt har bestilt arbeid fra tredje part uten at dette er utlyst, eller det er gjennomført konkurranse. I regelverket finnes det ikke unntak for tekniske konsulenter eller arkitekter. Alle slike oppdrag skal derfor behandles i tråd med regelverk for offentlige anskaffelser. Det er et eget kapittel i forskrift om offentlige anskaffelser om plan- og designkonkurranser som kan benyttes. Dersom konsulent/arkitekt også har ansvar for andre oppgaver enn det de utfører selv, må dette være med i utlysning og tilbud. Det skal også framgå av protokoll hvor mye av oppdraget som settes ut til tredje part.

Kommunen bør for framtiden være mer bevisst på at tjenester fra arkitekter og tekniske konsulenter også er omfattet av lov om offentlige anskaffelser.

Kommunen benytter ikke egen mal for protokollføring. Disse blir oftest satt opp på fritt grunnlag. Det er ikke krav om egen mal, men en protokoll skal inneholde alle opplysninger som fremgår av protokoller som ligger som vedlegg til lov om offentlige anskaffelser. De fleste protokoller vi har kontrollert inneholder de vesentligste pkt som skal framgå av protokollen. Det er imidlertid ved flere anledninger at deler av arbeid er satt ut til tredje part. Dette har ikke i noen tilfeller gått fram av protokoll. I henhold til pkt 1.13 i protokoll for anskaffelser over kr 500 000 skal protokollen vise andel av kontrakt eller rammeavtale som leverandører har til hensikt å overdra til tredjepart. For å unngå at protokoll som utarbeides er mangelfull vil revisjonen anbefale at det utarbeides egen mal eller at kommunen bruker mal for protokoll som ligger som vedlegg til forskrift om offentlige anskaffelser.

Rammeavtale på oppmåling er tildelt uten utlysning, konkurranse og protokoll. Alt kjøp fra denne leverandør er derfor i strid med gjeldende regelverk. Kommunen bør snarest lyse ut dette oppdraget slik at ny avtale kan inngås, som er i tråd med regelverket for offentlige anskaffelser.

Kommunen har gjennomført enkelte større innkjøp på traktorer og lastebiler. Dette er gjennomført ved å innhente tilbud fra tre forskjellige leverandører på en bestemt type traktor. Anslått verdi på den ene kontrakten var over kr 500 000 og kjøpet skulle derfor vært utlyst i Doffin. Det var også bestemt merke og type traktor som skulle kjøpes inn. Dette er i strid med reglene om offentlige anskaffelser § 8-3 pkt 4, da forskjellige produsenter og leverandører skal likebehandles.

For framtiden må kommunen unngå å forhåndbestemme hvilket merke som skal kjøpes inn av et bestemt driftsmiddel. I henhold til forskriften § 8-3 1 pkt bør anskaffelsen spesifiseres ved en behovsspesifikasjon eller angivelse av funksjonskrav.

For å unngå brudd på regelverket om offentlige anskaffelser kan kommunen øke kompetansen på feltet. Kommunen må gå gjennom sine rutiner og konsekvensene av å ikke følge regelverket. Innkjøp og retningslinjene rundt dette må løftes høyere opp i organisasjonen – settes på dagsorden og forankres hos ledelsen.

Anbefalinger

- Kommunen bør styrke sitt arbeid med interne kontrollrutiner for å sikre en betryggende praktisering av lov om offentlige anskaffelser.
Kommunen bør ha ekstra fokus på rutinene for innleie av konsulenter i planleggingsfasen i byggeprosjekter.
- Kommunen bør vurdere om det er mulighet å inngå flere rammeavtaler. For å sikre optimal bruk anbefales det å legge rammeavtalene lett tilgjengelige ut på kommunens intranett

- Kommunen må føre protokoll fra alle anskaffelsesprosesser i egen regi. De må og se til at dette utarbeides i de tilfeller hvor konsulenter benyttes i anskaffelsesprosessen. Det anbefales at dette gjøres på et fastlagt skjema slik at en sikrer at alle pliktige opplysninger blir nedtegnet.

VEDLEGG

Om forvaltningsrevisjon

I kommunelovens [§ 77.4](#) pålegges kontrollutvalgene i fylkeskommunene og kommunene å påse at det gjennomføres forvaltningsrevisjon. Forvaltningsrevisjon innebærer systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets vedtak og forutsetninger. Lovens bestemmelser er nærmere utdypet i revisjonsforskriftens [kapittel 3](#) og kontrollutvalgforskriftens [kapittel 5](#).

Revisjon i norsk offentlig sektor omfatter både regnskapsrevisjon og forvaltningsrevisjon, i motsetning til i privat sektor hvor kun regnskapsrevisjon (finansiell-) er obligatorisk.

Rogaland Revisjon IKS utfører forvaltningsrevisjon på oppdrag fra kontrollutvalget i kommunen. Arbeidet er gjennomført i henhold til [NKRF](#) sin standard for forvaltningsrevisjon, RSK 001. Les mer på www.rogaland-revisjon.no.

Denne rapporten er utarbeidet av oppdragsleder Tore Kristensen under ledelse av fagansvarlig for forvaltningsrevisjon Bernt Mæland.

Revisjonskriterier

Revisjonskriteriene er krav eller forventninger som revisjonen bruker for å vurdere funnene i undersøkelsene. Revisjonskriteriene skal være begrunnet i, eller utledet av, autoritative kilder innenfor det reviderte området, f.eks lovverk og politiske vedtak. I dette prosjektet er følgende kriterier anvendt:

- Lov og forskrift om offentlige anskaffelser, med forarbeider, rettspraksis osv.
- Veileder for offentlige anskaffelser (Forbruker- og administrasjonsdepartementet 2006)
- Retningslinjer i Rennesøy kommune

Vedlegg til pkt 1.2.4.5 og 1.2.7 leverandører med kjøp over kr 100 000

Rammeavtale	Radetiketter	Sum av Beløp
Handel via børs	LYSE MARKED AS	3 946 843
	Røyksund Asfalt AS	1 145 874
X	Rogaland Kollektivtrafikk FKF	1 111 823
	COOP Økonom BA	918 924
X	Kjosavik Emballasje Vest AS	801 935
	Aske Oppmåling	777 199
	Harestad Maskin A/S	755 765
X	Veolia Transport Sør AS	748 784
	Rogaland Kurs og Komp. senter	678 320
	Protector Forsikring asa	626 377
	KRUSE SMITH ENTREPRENØR AS	571 399
	Nordialog System	553 659
	Rogaland Elektro AS	528 691
X	TINE Meieriet Sør BA	509 987
X	PayEx Finance AB/Ventelo	482 689
X	Nor Tekstilservice Drift AS	482 203

X	Nordea Finans Norge AS	452 465
	OSV.SIVERTSEN AS	439 495
	Kommuneforsikring	416 551
X	ASKO ROGALAND	408 100
	Dnb finans as	398 855
	Stavanger Aftenblad annonser	344 869
	Ullenes Morten	322 700
	Virgo Gartnerservice AS	320 721
	Sokn Håkon Containerutleie	319 144
	Show Room AS	271 830
X	Konica Minolta Business Solutions Norway AS	265 120
	Meieriet A/L	263 209
X	Bama - Gruppen A/S	262 350
X	Staples Norway AS	256 939
	MEDINOR ASA	245 022
	TietoEnator AS	241 039
	Ementor Norge AS	223 875
	SpareBank 1	203 156
X	BS Norli skole as	201 817
	Asplan Viak AS	198 300
	Form & Farge v/SG FINANS AS	187 418
	HARESTAD BYGG AS	176 277
	VITOPAN ENGROS AS	167 828
	Gunvar Østhus	164 802
	THUBB DA	153 670
	EDB Business Partner Norge AS	153 262
	Bok & Media AS	149 600
	Stavanger Bedriftshelsetjeneste as	146 634
	Rennesøy Hage & Naturstein	143 940
	VISMA UNIQUE AS	143 871
	Advokat Ragnhild Øverland	142 699
X	Holmen AS	138 112
	SVERRE W. MONSEN A/S	133 671
	G4S Security Systems AS	127 872
	Lindanger Maskin A/S	127 038
	MX SPORT RANDABERG AS	121 711
	Sola bok og papirhandel	120 902
	SAFE CONTROL AS	120 000
	Toyota Kreditbank Norge	119 760
	Teknisk Bureau AS	119 585
	Kommuneforlaget	115 975
	Systemsikring AS	110 306
	Adv.firmaet Haver & Co. ANS	109 950
	Håvarstein Eiendom A/S	109 612
	Suad Seferovic Sims Service	108 955
	ErgoGroup AS	106 586

	Rita Eriksen	105 930
	Rennesøy Bakeri & Konditori	105 866
	Molift AS	101 350
	ICA Detalj A/S	100 276

Vedlegg til pkt 1.2.6 (kjøp av spesifikke varer fordelt på leverandører)

Kontotekst	Leverandør	Beløp	Rammeavtale fra
Kontormateriell	Arctic Marketing AS	19 807	
	Ark bokhandel AS	2 244	
	xx	374	
	BBS Digitalprint AS	1 543	
	Biblioteksentralen a/l	4 160	
	COOP Økonom BA	1 828	
	De Lage Landen Finans Norge NUF	2 349	
	Det Staavnerske Kaffeselskap AS	3 922	
	DnB NOR Finans AS	17 131	
	Eikeland Magnar	36 064	
	xx	352	
	Europris AS	19	
	FOCUS MEDIA AS	504	
	Folkehelse	1 580	
	Form & Farge v/SG FINANS AS	50 399	
	xx	664	
	Hanasand Gårdsutsalg	160	
	Helse Stavanger HF	1 410	
	HILLEVÅG LAVPRIS EUROPRIS	200	
	xx	1 074	
	HØINES MARKING AS	2 706	
	Interkommunalt arkiv i Rog.	6 400	
	Kjosavik Emballasje Vest AS	47 763	01.01.07
	Konica Minolta Business Solutions Norway AS	5 348	10.08.07
	Litografen	19 543	
	Magnar Eikeland Kontorutstyr AS	9 422	
	MAGNETOPLAN AS	334	
	Mangleru` bøker	520	
	MEDINOR ASA	2 637	
	MINNEGROSSISTEN NUF	1 941	
	NASJONALFORENINGEN	1 690	
	Nordialog Forus (Data Marine AS)	546	
	Norsk Netshop AS	545	

	OfficeGarden AS	2 578	
	Posten Norge AS Kommunikasjon	1 409	
	Rennesøy blomster & interiør	370	
	RFSU Norge AS	313	
	Rogaland Elektro AS	119	
	Saga Trykkeri AS	1 300	
	SEM & STENERSEN PROKOM AS	19 394	
	Sem AS	1 461	
	"Ingen leverandør"	-1 601	
	SOSIAL OG HELSEDIREKTORATET	300	
	Staples Norway AS	88 513	01.01.09
	Staples Retail Norway AS	3 303	01.01.09
	Strand Trykkeri as	4 797	
	SVERRE W. MONSEN A/S	6 284	
	Synnøve Dalaker	263	
	TRESS AS - C.Monsen	1 418	
	Vidamic Ergonomics AS	5 410	
	West Office as	6 754	
Totalt Kontormateriell		387 567	
Kopieringsmaterieill	Datarekvisita Norge AS	2 779	
	DATEX	1 248	
	Form & Farge v/SG FINANS AS	3 836	
	xx	2 804	
	inkClub	1 910	
	InterRek Norway AS	1 642	
	Konica Minolta Business Solutions Norway AS	40 078	10.08.07
	xx	867	
	Litografen	1 842	
	Magnar Eikeland Kontorutstyr AS	866	
	OfficeGarden AS	2 774	
	"Ingen leverandør"	-14 934	
	Staples Norway AS	57 939	01.01.09
	Staples Retail Norway AS	1 720	01.01.09
Totalt Kopieringsmaterieill		105 372	
Lærebøker	ARK BOKHANDEL	8 568	
	Bok & Media AS	144 732	
	Bokkilden.no	830	
	BS Norli skole as	200 339	01.05.10
	Fagbokforlaget	788	
	Forlaget Gullhøj	5 475	
	Fylkesmannen i Rogaland	300	
	Gyldendal Norsk Forlag	1 045	
	Gyldendal Undervisning	2 400	
	Høyskoleforlaget AS	370	
	IKT BOKA V/TORSTEIN SALVESEN	1 365	
	INFO VEST	2 079	

	Lex Norsk Samfunnsinform.	7 263	
	Liv Goldstein	421	
	Mikrodaisy AS	4 175	
	Music Retail Norway AS	1 926	
	Norsk Fakta Forlag AS	1 675	
	Norsk Noteservice as	1 301	
	Personalomsorg AS	12 849	
	PP-Tjenestens Materiellservice	391	
	SentralDistribusjon AS	1 338	
	Sola bok og papirhandel	118 130	
	TINE Meieriet Sør BA	2 361	
Totalt Lærebøker		520 121	
Medisinsk forbruksmateriell	ADL PRODUKTER AS	400	
	AGA as	1 701	
	Alliance Healthcare Norge AS	-1 952	
	Alliance Unichem Norge AS	418	
	BioStim AS	1 360	
	CHEMSEARCH	3 888	
	COOP Økonom BA	3 664	
	DnB NOR Finans AS	3 533	
	xx	95	
	Folkehelse	10 847	
	Form & Farge v/SG FINANS AS	1 330	
	xx	286	
	Helse Stavanger HF	1 630	
	Ikano Finans as	235	
	Kjosavik Emballasje Vest AS	103 401	01.01.07
	Medinor AS	12 867	
	MEDINOR ASA	226 481	
	MX SPORT RANDABERG AS	168	
	Nye Samarit Helse- og Sykeartikler AS	83	
	Ryfylke apotek	4 209	
	SEM & STENERSEN PROKOM AS	652	
	"Ingen leverandør"	-1 025	
	Staples Norway AS	1 347	
	SVERRE W. MONSEN A/S	11 656	
	Trygg og Sikker AS	2 528	
	Vestre Åmøy Barnehage	187	
	Vitusapotek Løven-Stavanger	12 706	
	West Office as	2 045	
Totalt Medisinsk forbruksmateriell		404 741	
Plast og papir	ASKO ROGALAND	6 408	01.02.09
	Casy as Catering systems	9 547	
	Empakk as	28 688	
	KJOSAVIK EMBALLASJE AS	1 162	01.01.07
	Kjosavik Emballasje Vest AS	419 384	01.01.07

	"Ingen leverandør"	-12 639	
	SVERRE W. MONSEN A/S	10 759	
	VITOPAN ENGROS AS	10 131	
	Waterlogic Skandinavia AS	60	
Totalt Plast og papir		473 501	
Rengjøringsmidler	COOP Økonom BA	3 359	
	DnB NOR Finans AS	755	
	HILLEVÅG LAVPRIS EUROPRIS	24	
	KJOSAVIK EMBALLASJE AS	1 317	01.01.07
	Kjosavik Emballasje Vest AS	207 024	01.01.07
	Randaberg Lavpris AS	50	
	"Ingen leverandør"	-8 671	
	VITOPAN ENGROS AS	70 584	
Totalt Rengjøringsmidler		274 442	

Rogaland Revisjon IKS

Løkkeveien 10
4008 Stavanger

Tlf 40 00 52 00
Faks 51 84 47 99

www.rogaland-revisjon.no